

prot. 1687^{26/9}). — Otto, avlade borgared i S. 1668^{10/2}, skräddarmästare, begr i S. 1698^{2/5} (enl. S. mag. prot. 1708^{20/7}). — Kirstine, Mette och Margrete (omyndig), alla när. vid skiftet. Mette hade enl. S. mag. prot. 1664^{1/8}—^{28/11}¹⁰ rest till sin broder på Bornholm, sedan hon låtit sig hävda av borgaren Aage Koch och syntes ha bragt fostret om livet; hon var trolovad med honom, och det var utlyst för dem, men instämd för mag. påstod han, att han vid trolovningen icke visste, att hon var gravid; han nekade till att ha hjälpt henne i väg och kunde mot sitt nekande icke fällas.

¹⁾ 4, s. 40. ²⁾ ES, B VIII, 2, 19. KB. ³⁾ Se särsk. G.L. Wad, »Meddelelser om Rektorerne paa Herlufsholm» (1878), s. 101—03. ⁴⁾ Da RA. ⁵⁾ L.st.h., Ser. 1, s. 54. ⁶⁾ LLA. ⁷⁾ Da RA. ⁸⁾ LUB. ⁹⁾ Wiberg, 2, s. 441; Kh. S., 4 R. I, s. 468, 470, 476. ¹⁰⁾ LLA.

5. HOLGER MÅNSSON ARRESKOW (lat. *Oligerus Magni Arreschovius*, egenh. *Holger Monsön* el. *Mogensson Arreskow*).

H.A. är stamfar för den vittutgrenade, länge framför allt till S. lokaliserade släkt, som skriver sig Areskog, Areschoug m.fl.; själv betecknar han sig alltid »Arreskow» och har väl antagl. varit bördig från den enda ort i Skåne man känner med detta namn, byn Araskoga i Brandstads s:n, vid 1600-talets mitt nämnd som »Areskou», »Arreschouf» el. »Arreschouf»¹⁾. Mindre sannolikt synes vara, att han skulle ha kommit från den enda övriga platsen på danskt område med detta namn, godset Arreskov i s. Fyn, 1 mil n.o. om staden Faaborg. När H.A. första gången möter, befinner han vara elev i Lunds skola, och hade han varit född på Fyn, hade det varit naturligtast för honom att ha sökt sig till Odense skola. Från Lunds skola blev han dim. till Khmns univ., immatr. där 1652^{26/5} (»Oligerus Magni», enl. kommunitetets matr. »Arreschovius»), prv. i Lund 1657^{6/5} till kh. i S. & J., där han redan 1664 vid 30 års ålder (enl. inskr.) låtit vidtaga den vid en så tidig tidpunkt ovanliga åtgärden att låta måla sitt porträtt, nu i kyrkans sakristia. F.ö. är om honom knappast annat känt än de båda episoder, då han varit i konflikt med ett par av stadens främste män. Första gången är det H.A., som uppträder som kårande, i det han för stadens rådhusrätt 1680^{10/5} anmälde handels- och rådmannen Peter Petersson Mörck²⁾, en rik och myndig herre, vars ståtliga epitafium nu pryder stadens kyrka, till vilken han skänkt åtskilliga altarprydnader, och vars minne är hugfäst i kyrkan genom en minnestavla. H.A. anmälde, att Mörck 1678^{9/11} ställt till skandal i kyrkan och att ett obehagligt uppträde ägt rum under ett skriftermål, då rådmannen skulle gå till skrift för kh.: »Den förste som gick op till skrefftestollen, var Peder Mörck, och der hand falt ned paa sine knä i skrefftestollen, som maneerligt ehr och ieg derpaa formaanede hannem udj det som mit embede vedkom, blef hand heell fortörnit der ofwer, reiste sig op af skrefftestollen, med stor vrede, saa ieg begiönte att frugte for hannem, raabte der paa ofwerlyt och sagde, det schall en schelmb sige mig paa, dend tid ieg hörde det gick saa hart paa, kaldet ieg paa dennem som i kirchen thilstede varre och sagde, i got folch dragess till minde, att ieg ofwerfaldess i mit embede, derpaa stod Peiter Mörck

och spurde mig till, om ieg vilde foruise hannem schrifftestollen, huor till ieg suarede nejg ieg vilde icke giöre det; men alleniste som ieg var plichtig udj mit embede at formane hannem. Och der paa loed P.M. sig ofwertalle och sette sig ned igen i skrefftestollen, at ieg kunde giöre mit embede.» P.M. påstod vid rätten, att hela den lilla episoden var förlikt, men då nu kh. krävde vittnesförhör, förklarade han, att kh. icke hade rätt till världslig rättgång om denna sak utan att den borde behandlas inför CE, där P.M. ville avge svaromål, och han satte i fråga, »om det icke schall kaaste hans kappe for det hand allerede anfanget och begiönt hafwer ved den werldslig rett». F.ö. uppträdde han med stor oförskämdhet, så att borgmästaren måste påtala hans »wtidige och vanartige angifvande till rettens forkleinelse». Vittnen bekräftade i allo kh:s uppgifter, och denne förnekade bestämt tillvaron av någon av honom underskriven förlikning. Han fick rådstuguvittne om vad vid rätten passerat, och därefter avhöres saken icke mera. Nästa gång var det H.A., som var svarande. Borgmästaren Henrik Johansson, en i stadens historia namnkunnig man, bekant för sina insatser under kriget mot snapphanarna, varvid han bl.a. lät organisera en borgarebeväpning, anmälde 1683^{23/12}³⁾, att H.A. efter en sin predikan ^{19/10} börjat klaga över, att hans barn voro satta i skatt i staden, »med hårda ord att Guds straf skulle komma öfwer dem och deras huus som således dem skatten har påbordat, som han stadelig Gud bedia skulle afton och morgon så lenge han stode på des been»; borgmästaren erinrade om att kh:s barn brukade borgerlig näring i staden och ej borde undgå att betala skatt till Kronan, och han begärde samtidigt, att »denne pastor må imponeras att bruka de swenske cermonier och altarebook och förlåta danskan wijd altaret som i dopens sacrament, skolmestaren och i detta fall beflijta sig i swenske lofsängerne med melodien som de salmer som äro det helige evangelio följachtige som och des predikan i swänska språket och de hårdnackade i församlingen ej tillstedes siunga danska». CE lät genast föranstalta om rannsaking av prostarna G. Achtschilling i Löderup och J.P. Nericus i Ravlunda samt kh. Elias Wättringh i Ingelstorp. Den hölls i S. ^{19/11}, och H.A. ingav härvid en försvarsskrift⁴⁾, som i sin måttfullhet och värdighet ländes honom till all heder. Han påpekar, att borgmästaren själv icke var närvarande i

Holger Arreskow.

Oljemålning i Simrishamns kyrka. SPA.

kyrkan utan lätit sig av andra berättas vad som sagts och det i ganska förvanskad form, och han ber, att »almogen må kaldes tilsammen och da samptlige vittne huad som de hört hafve». »Jeg hafver», skriver han, »hen ved 28 åhrs tiid betient denne christelige församling, huor fore jeg skyder mitt skudsmål först till Gud i himmelen, siden till min gode samwittighed, derhos till min ehrwürdige herreds proust och dernest till mitt erlige sognefolk, som ere opartiske, om nogett er grofveligen pecceret af mig enten in vita eller officio, jeg træder op på min prædichestool icke obetenkt, langt mindre fuld eller druchen.» Och vad han nu sagt var detta: »Jeg er forårsaget att ombede mine kiere tilhørere her på steden, så mange som resterer med min tionde att jeg motte bekomme den med forderligste och icke giøre som skeede forleden åhr att lade mitt bud tiid efter anden løbe omkring och kräfve den, indtill iag på dett sidste hos cendel fick intett deraf och icke endnu har bekommet. Jag fornemmer de ere icke när så villige att betale mig sin tionde och rättighed som cendeel ere omhyggelige forre att skattlegge mine børn som ere hiemme i huusett hos mig self och hafver eij wijdere end en ringe middel af mine händer, huilchett iag med mitt svære arbeijd hafver fortient. Men iag kiender och fornemmer well deres onde träch hermed, thi derfore har de søgt att giøre sig megtig ofver mitt fattige huus, huilchett de och saa udj gierninger hafver fuldkommet, i dett de kort derefter lod pante mig for min söns skyld och tagett kläder af mitt huus, huilchett dog ingen fiende eller snaphane udj forleden krigstijd har bevijsst. Men iag befalett Gud al min sag etc.» Att han skulle ha lyst straff över dem, som påbördat hans barn skatter, förnekade han bestämt. Han vädjade till borgmästaren att erkänna, att han både under kriget och annars på alla sätt lojalt fyllt sina plikter. »Hvad så uniformiteten belanger, som iag anklages forre, da er hertill mitt ödmyge och korte svar, att hiidintill har iag præsteret dervdaff så vjide mig mueligt hafver väret, huor på iag kand billigen kräfva alle mitt sognefolk till vittne. Men att iag icke endnu alt sammen har effterkommit er orsagen att min syn slår mig så feijl, att iag icke uden glasöjen vell kand läse nogen middelmådig stil, uden den som iag i så mange åhr har väret vant ved och nu moxen altsammen memoriter kand recitere. Men der som nåd. öfverheeten för min ålderdoms och svagheds skyld icke ydermere vill tillade mig det vill iag sträbe efter att giøre dett beste så vjida mig mueligt er.» Vid rannsakingen stodo vittnen mot vittnen om vad som sagts, och borgmästaren uppgav ang. uniformiteten, att »vid dopet som altaret då sacramentet är administrerat Hr Holger brukat danska», men erkände, att denne använt »i dhet öfrige på predikstohlen och eliest for altaret uthi messan swenska altareboken». Och så slöts det hela med att de båda kontrahenterna skrevo under på en överenskommelse⁵⁾, enl. vilken de försäkrade varandra om att de ville förnya sin förra goda vänskap och att allt missförstånd skulle vara glömt. Ett par smärre kyrkliga notiser ha antecknats från H.A:s tid i S. mag:s prot. I den ena, 1682⁶⁾/₁₁, heter det: »Bleff påliust om aftensången, om borgerskapett wille gifwa skolemestaren de 10 dlr smt, som Hr Pastoren

Wellärde Hr Holger Monson hafwer afståett för frupredichen han tillforn har giortt, hvar till borgerskapett samptl:e svarede: att dhe innelunde wille haffwe aftensången aflagdtt, effter som dett länder Gudj till ära och många rettsindige hafwer der af sin förnoijelse till salighet, och bleff således samtyckt, att de 10 dlr her effter skall legges på madelagett och häskedt⁶⁾ proportionaliter effter förmogen.» Enl. den andra, 1682⁴⁾/₁₂, »bleff klagat att fiskerne under predichorne brucher sitt fijskerj och der igenom forsommer Guds tienst; da såsom dett er slemt missbruch att försomme Guds huus, hafver borgmestere och rådh lätett fiskarne for sig kaldett och dem förelagt intett fiskerj att föröfve och bruge under predichorne om sondager och andre messedagar, ved helligdags brödes straff, och bleff dem forelagt att tage sig een ålderman och oprette ett skrå och dett till neste rådstufve att inlefvare.» Sista gången H.A. nämnes är i ett intyg 1686⁵⁾/₆⁷⁾ om »huorledis med kyrchegang, barnläsning, sabbatsbrott er hiidintill forholdett», då han meddelar, att honom »er intett bewist som hervdj kunde vare pecceret». H.A:s dödsdat. är icke känt, men han torde ha avlidit mot slutet av år 1687. Eftertr. prästvigtes hit 1688³⁾/₂.

G. m. *Susanna*, död i S. 1702, skifte ¹¹⁾/₆. Sonen Jöns begärde enl. CEP 1704¹⁴⁾/₉ att bli befriad från att betala de 11 dlr smt, som mag. i S. fordrade för hans sal. moders lik, och CE svarade — med hänvisning till sitt tidigare, 1702¹²⁾/₁₁, till honom meddelade besked, att enl. K.m:t:s resol. 1664⁴⁾/₉ prästerskapet beviljats fri jord och fria klockor för sig och sina anhöriga —, att hans ansökan beviljades. — Barn: *Måns*, f. o. 1660, avlade borgared i S. 1685²⁸⁾/₅, handlande och kämnär därst., död i S. 1728²⁴⁾/₁, »i 69:e året». — *Erik*, f. 1662, död 1675 (enl. Örnberg, 10, s. 44). — *Mats*, avlade borgared i S. 1688¹⁷⁾/₁₁, handlande och maltgörare, död därst. 1702 (före ²¹⁾/₃), skifte s.å.¹⁵⁾/₇. — *Jöns*, student 1688, Sjm Sk. 129, handlande i S., »lär omkommit på en sjöresa» (Sjm). — *Welam (Wilhelm)*, handlande i S., »kan hwarken läsa el. skrifwa» (S. mag. prot. 1711²⁷⁾/₂), var död 1719²⁹⁾/₆ men levde 1718²⁰⁾/₁₂ (S. mag. prot.). 1706¹¹⁾/₇ anmälde borgarna Måns, Jöns och Welam Holgersson ss. förmyndare för avlidne brodern Mats' barn, att dennes änka Maria Bagge lät sin syster Engela »föra största dispositionen i huset» henne själv och barnen till förfång (S. mag. prot.). — *Dorotea*, f. 1670, död 1677 (Örnberg).

¹⁾ Benägen upplysning av d:r I. Ingers. ²⁾ S. mag. prot. LLA. ³⁾ AC 1684. ⁴⁾ Ibm. ⁵⁾ Ibm. ⁶⁾ Häske, skänskt dialektord för hushåll, familj. ⁷⁾ P. Tingbergs rapporter 1686. E XXII:3. LDA. LLA.

6. ANDERS BERGLIJN (så egenh.)

A.B. var av småländsk börd och återfinnes i Växjö skolas matr. som intagen där vid 11 års ålder 1668²⁾/₅. »Andreas Gertorni in Guddarp Berga», antagl. bondson, 1676 uppflyttad på gymn., 1680 dim. därfån »in Germaniam»¹⁾, immatr. vid Rostocks univ. aug. s.å. (»Andreas Gertorni Berglinus»²⁾) och i Uppsala 1684⁶⁾/₁₁³⁾ (icke i Smål. nat.). Utan att något närmare är känt om anledningen till hans befordran befinner 1687²⁶⁾/₉ k. fullm. på S. & J. vara utfärdad för A.B., »som vid åtskillige så in- som utrikes akademier studerat och har goda lovord»⁴⁾, varefter han efter ankomsten till Lund av CE under rådande biskops-